

УДК 336.64

Журавка О.С.,
к.е.н., старший викладач кафедри фінанси
Бондаренко Є.К.,
магістр
ДВНЗ «Українська академія банківсько/справинБун

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Поступовий перехід економіки України на ринкові відносини водночас суттєво ускладнює умови господарювання та сприяє зростанню конкуренції між господарюючими суб'єктами, що може погіршувати їхній фінансовий стан і більш того - призводити до банкрутства. Тому на порядок денний стає проблема забезпечення в ринкових умовах фінансової безпеки вітчизняних підприємств. Невирішеність проблем у цій сфері не дозволяє забезпечити відповідний рівень економічного зростання та ускладнює здійснення ефективної реструктуризації економіки, і огляду на це актуальним напрямком стало функціонування українських підприємств є формування системи управління фінансовою безпекою підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливу роль у теоретичному та емпіричному дослідженні проблематики побудови та управління системою фінансової безпеки відіграють праці сучасних вітчизняних та російських вчених та практиків, а саме: О. І. Барановського, І. О. Бланка, М. М. Ермошенко, М. І. Камлика, В. А. Копилова, В. С. Сідака та інші. Однак, методичні аспекти щодо формування системи фінансової безпеки підприємства потребують подальших досліджень. Крім того, ситуацію ускладнює відсутність системності та єдиних поглядів стосовно категорійно-понятійного апарату в цій сфері, глибинних трансформацій фінансової безпеки, відсутність чітких та офіційної визнаних понять. Все це і зумовило вибір автором напрямків дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є використання системного підходу при проведенні аналізу розуміння сутності і складових елементів фінансової безпеки господарських суб'єктів та обґрунтуванні необхідності впровадження складових фінансової безпеки як ефективного методу попередження банкрутства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова безпека є відносно новим поняттям в сучасній економічній теорії. Вона є важливою складовою частиною економічної безпеки. Розглянемо основні підходи до розуміння сутності фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. Більшість учених дотримуються лінії, яка базується на визначенні фінансової безпеки держави, тільки екстраполюють її на мікро рівень. І в загальному випадку фінансову безпеку суб'єкта підприємництва представляють як певний механізм, що з одного боку, забезпечує стабільність фінансової системи господарського суб'єкта шляхом використання захисних фінансових інструментів, а з іншого - забезпечує її ефективність шляхом організації раціонального використання фінансових ресурсів.

У книзі Бланка І. А. «Управління фінансовою безпекою підприємства» фінансова безпека підприємства розглядається як кількісно і якісно детермінований рівень фінансового стану підприємства, що забезпечує стабільну захищеність його пріоритетних збалансованих фінансових інтересів від ідентифікованих реальних і потенційних погроз зовнішнього й внутрішнього характеру, параметри якого визначаються на основі його фінансової філософії й створюють необхідні передумови фінансової підтримки його стійкого росту в поточному й перспективному періоді [1].

На думку Гукової А.В., Анікіної І.Д. сутність фінансової безпеки підприємства полягає в здатності підприємства самостійно розробляти й проводити фінансову стратегію, відповідно до цілей корпоративної стратегії, в умовах невизначеного й конкурентного середовища [2].

Базуючись на ключових характеристиках фінансової безпеки, враховуючи трактування різними науковцями, пропонуємо власне обґрунтування сутності фінансової безпеки суб'єктів підприємництва як здатності суб'єкта підприємництва здійснювати свою господарську, в тому числі й фінансову діяльність, ефективно і стабільно шляхом використання сукупності взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних та контрольних заходів фінансового характеру, що мають оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та нівелювати вплив ризику внутрішнього і зовнішнього середовища.

Забезпечення фінансової безпеки підприємства вимагає створення на підприємстві власної системи безпеки. На нашу думку, під системою фінансової безпеки підприємства необхідно розуміти комплекс організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних та пропагандистських заходів спрямованих на кількісну реалізацію захисту інтересів підприємства від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Система фінансової безпеки підприємства як і будь-яка інша система повинна ґрунтуватись на певних методологічних положеннях, основні із яких наведені на рисунку 1.

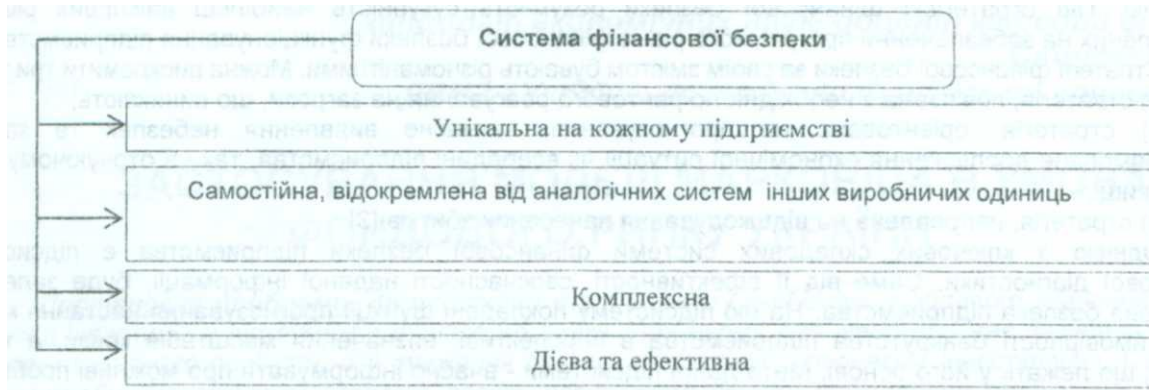

Рис. 1. Методологічні положення формування системи фінансової безпеки

Система фінансової безпеки підприємства не може бути шаблонною. Вона має бути унікальною на кожному підприємстві, оскільки залежить від особливостей кожного підприємства (рівня розвитку, структури, величини, виробничого потенціалу та ефективності його використання тощо). Система безпеки підприємства повинна бути самостійною, відокремленою від аналогічних систем інших виробничих одиниць. Вона повинна бути комплексною. Лише комплексність системи фінансової безпеки може забезпечити відповідну надійність безпеки підприємства. Але основним положенням є дієвість та ефективність фінансової безпеки, оскільки унікальність, самостійність та комплексність системи фінансової безпеки не дає жодної гарантії, що ця система буде діяти ефективно.

Ціллю системи безпеки є своєчасне виявлення та запобігання як зовнішнім, так і внутрішнім небезпекам та загрозам, забезпечення захищеності діяльності підприємства та досягнення ним цілей бізнесу.

Досягти поставлених цілей можна за допомогою вирішення цілого комплексу завдань. До найбільш значних можна віднести: виявлення реальних та прогнозування потенційних небезпек та загроз; знаходження способів запобігання їм, послаблення або ліквідації наслідків їх дії; знаходження сил і засобів, необхідних для забезпечення безпеки підприємства; організація взаємодії з правоохоронними та контролюючими органами з метою запобігання та припинення правопорушень, спрямованих проти інтересів підприємства; створення власної служби безпеки підприємства, що відповідає виявленим небезпекам та загрозам тощо.

Складовими елементами системи фінансової безпеки є об'єкт та суб'єкт фінансової безпеки, механізм забезпечення безпеки, а також практичні дії щодо забезпечення безпеки (рис. 2).

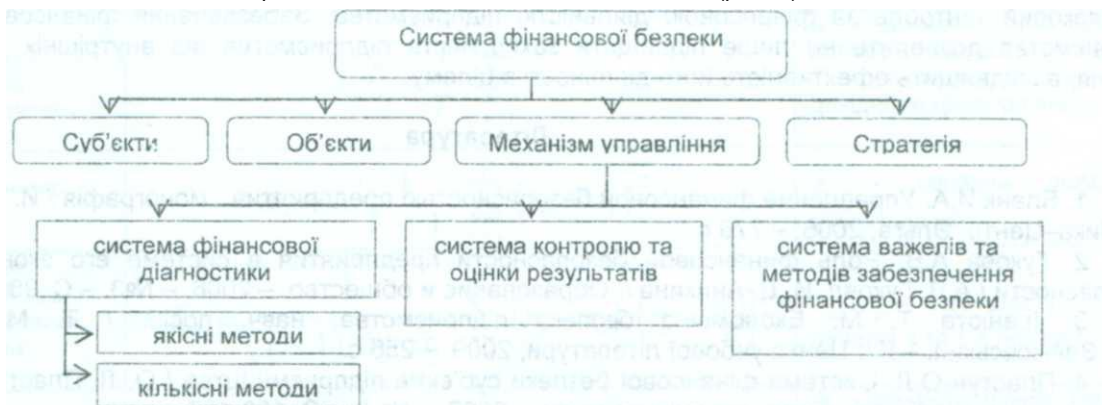

Рис. 2. Система фінансової безпеки підприємства

Об'єктом безпеки виступає все те, на що спрямовані зусилля щодо забезпечення фінансової безпеки (різні сфери діяльності підприємства, показники, фінансові ресурси тощо).

Суб'єктами фінансової безпеки підприємства є ті особи, підрозділи, служби, органи, відомства, установи, що безпосередньо займаються забезпеченням фінансової безпеки.

Наявність сформованої системи ще не забезпечує ефективність її діяльності, так як необхідно мати напрям, у якому дана система повинна рухатись - саме таким напрямом і є політика фінансової безпеки. Під політикою фінансової безпеки підприємства слід розуміти систему поглядів, рішень, дій в галузі

ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКИ

фінансової безпеки, що створюють умови, сприятливе середовище для досягнення цілей бізнесу.

Окрім політики фінансової безпеки, що являє собою узагальнену ціль її існування, виділяють ще стратегію. Під стратегією фінансової безпеки розуміють сукупність найбільш важливих рішень, направлених на забезпечення програмного рівня фінансової безпеки функціонування підприємства.

Стратегії фінансової безпеки за своїм змістом бувають різноманітними. Можна виокремити три типи:

- 1) стратегія, пов'язана з необхідністю раптового реагування на загрози, що виникають;
- 2) стратегія, орієнтована на прогнозування, завчасне виявлення небезпек та загроз, цілеспрямоване дослідження економічної ситуації як всередині підприємства, так і в оточуючому його середовищі;
- 3) стратегія, направлена на відшкодування нанесених збитків [3].

Однією з ключових складових системи фінансової безпеки підприємства є підсистема фінансової діагностики. Саме від її ефективності, своєчасності наданої інформації, буде залежати фінансова безпека підприємства. На цю підсистему покладені функції прогнозування настання кризи, оцінка ймовірності банкрутства підприємства в перспективі, визначення масштабів кризи, а також причин, що лежать у його основі. Мета даної підсистеми - вчасно інформувати про можливі проблемні місця в роботі підприємства, а також оцінювати ступінь погрози.

Центральною підсистемою, ядром фінансової безпеки підприємства є підсистема фінансових важелів і методів. Її метою є усунення кризових явищ і процесів, причин, що їх викликали, а також забезпечення ефективної діяльності підприємства. Завдання підсистеми: вибір оптимальної стратегії підприємства й інструментарію її реалізації; нейтралізація кризових явищ; усунення причин криз[у] усунення наслідків кризи.

Інструментарій, який має забезпечити ефективно виконання системою поставлених перед нею функцій, можна розділити на дві групи: фінансові методи - управління прибутком, витратами, капіталом, фінансовий облік, фінансовий аналіз, фінансове планування, фінансове регулювання, страхування тощо; фінансові важелі - прибуток, доход, фінансові санкції, дивіденди, ціна, фінансо стимулювання, заробітна плата та інші.

Заключною підсистемою, що необхідна для забезпечення фінансової безпеки підприємств підсистема контролю та оцінки результатів. Саме контроль є тією ланкою, що має пов'язати між собою усі запропоновані нами вище складові. Мета підсистеми - контроль за належним виконанням своїх функцій іншими підсистемами фінансової безпеки і достовірна оцінка результативності й ефективності їх діяльності [4].

Висновки з даного дослідження. Таким чином, на сучасному етапі розвитку українським підприємствам першочерговим завданням менеджменту є формування дієвої системи фінансової безпеки підприємств. Адже, підприємствам набагато легше боротись з причинами майбутніх проблем, аніж із самим банкрутством як їх наслідком. Для цього необхідно створити на підприємстві такі умови, що зводили б ризик настання глобальних криз та банкрутства до мінімуму. Одним із варіантів вирішення даної проблеми є створення на підприємстві системи фінансової безпеки, що має охоплювати питання діагностики, вибору оптимальних фінансових важелів та методів, а також обов'язковий контроль за фінансовою діяльністю підприємства. Забезпечення фінансової безпеки підприємства дозволить не лише підвищити захищеність підприємства від внутрішніх і зовнішніх ризиків, а і підвищить ефективність його діяльності в цілому.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия : монография / И. А. Бланк К. : Ника-Центр, Эльга, 2006. - 776 с.
2. Гукова А.В. Роль финансовой безопасности предприятия в системе его экономической безопасности / А.В. Гукова, И. Д. Аникина // Образование и общество. - 2006. - №3. - С. 98-102.
3. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства: навч. посіб. / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. - К. : Центр учбової літератури, 2009. - 256 с.
4. Пластун О.Л. Система фінансової безпеки суб'єктів підприємництва / О. Л. Пластун // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2007. - № 1. - С. 100-107.
5. Куцик В.І. Фінансова безпека підприємства самостійний об'єкт управління: проблеми забезпечення / В.І. Куцик, А.І. Бартиш // Науковий вісник НЛТУ України. - 2011. - Вип. 21.4 - С. 250-255.
6. Ареф'єва Є. Безпека підприємства / Є. Ареф'єва // Фінансовий директор. - 2003. - №2. - С. 16-19.
7. Барановський О.І. Фінансова безпека : монографія / О. І. Барановський // Інститут економічного прогнозування. - К. : Фенікс, 1999. - 338 с.
8. Горячева К.С. Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки / К. С. Горячева // Економіст - 2003. - №8. - С. 65-67.

Журавка, О.С. Теоретичні аспекти формування системи фінансової безпеки підприємства [Текст] / О.С. Журавка, С.К. Бондаренко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 4. – С. 234-237.